

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha

Herausgeber: Societad Retorumantscha

Band: 35 (1921)

Artikel: El regn della Flora

Autor: Muoth, Eduard

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-194717>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 11.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

EL REGN DELLA FLORA

DA EDUARD MUOTH.

IV. EXPOSIZIUN.

V.

Jeu sun il harlechin,
hai Balder per padrin ...

Vegnin da visitar il *club floral alpin* ;
Bien dî lein ussa dar al *circhel Harlechin*.
Mirei, el stat sin porta nies giuncher *Baldrian*¹,
sco scepter tegn la torta, siu bab ei ge Wodan.
Sil paviglion terlischa sco arma il solègl,
cun Balder ge quel brischa adina plî marvègl² ;
nus lein el sèz udir, nies lègher Baldrian,
el sa il meglier dir ses fatgs, il vegl cumpañ.
Udîs la talentiala, co'l bráha e sedrova ?
Co'l smeina la capiala e sia blusa nova !
„Vegnî, sche veis sî tgau, vegnî, tadlei sin mei !
Jeu vendel bienmarcau, vegnî, cumprei da mei !
Ne sun jeu buca staus, sco vus stoveis saver,
adina renomaus da vegl enneu pilver ?
Vegnend jeu battigiaus, hai giu ge per padrin
il Balder, ch'ei ge staus il fegl dil grond Odin !
La sia mumma Frigga ha mei cun duns ornaus,
sco las canzuns de Vita han quei lu palesau³.
Da vegl scadina dunna cusev' en sia tschénta
la mia jarva buna sco ina buna fénta ;
cu Hertha, la diaula, vegneva sin la tschiarva
— sco di la veglia praula — atras la aulta jarva ;

¹ Valeriana offic. L., Baldrian.

² Balder, Sohn des Wodan, Symbol des zunehmenden Lichtes.

³ Vita-Lieder, serbische Volkslieder.

atras uaul de ogna che fuva stortigliada
 stinada cun compogna, che vegn *vertit* numnada⁴ ;
 cu mava scavigliond las frastgas serpegiuntas,
 ord ellas spèrt tagliond curegias cavestrontas ;
 Unend en rentamogn e cavigliond la jarva
 seo in cavèster sogn sur tgau a sia tschiarva :
 Qual scepter lu purtava quei cavalier suvran ?
 Il scepter ch'el purtava, er' *jeu* — il Baldrian.
 Vertit ei sogn cavèster, el meina la verdat,
 jeu sun il sogn balèster, verdat e spertadat ;
 hai siglientau las strîas, jeu sun ge flur-striégn,
 murir hai fatg murîas, negin fa ô miu légn ;
 cu dun a malcaduc in sítg de miu bubrâdi,
 el seglia en in ruc sisum il péz Cavradi ;
 il greufli e la bûa jeu sai anètg temprar,
 cu jeu dun dretg la cûa, il giavel sto sbrigar ;
 sin via mai stun éri, en forza mai sun stracs,
 jeu sun la flur sogn Gieri, jeu sun in mazzadracs.
 Da vegl in schliet pagaun, in' jarva de idols,
 sun daventaus cristgaun, jeu hai alzau ils sgols ;
 il losch Valerian, il grond mistral de Roma,
 tras mei, il Baldrian, lev' tschessentar la flomma,
 la flomma che ardeva el cor dils Christians,
 ma nossa part tumeva gnanc tschien Valerians !
 Tras mei ei mo carschida la nova, biala glisch,
 manzegna ei pirida cun siu maguol tut misch ;
 denton ei mia flur, da lu naven cotschnida,
 cun num d'imperatur vegruda distinguida.
 Miu frar, che stat a Tarsus, leu meina in negoci
 sut ina firma Nardus, il Balsam ei siu soci⁵.
 Tier el ha ge cumprau tont narda orientala
 e lu schi bein duvrau la sontga de Magdala⁶.
 Il grond retg Alexander in dî va cavalcond
 tras èr de spîgia-narder, il balsam va fimond ;
 ils Persers expliceschan ad el la balsamusa,
 dad ella sesurveschan sco d'arma prigulusa ;

⁴ Lupulus, Hopfen, vertit.

⁵ Spîca nardi, Nardenöl.

⁶ Marc. 14, 3.

il luxus surmanader dad el vegn carezaus,
 Alexander, conquistader, vegn sèz uss conquistaus. —
 Ma ussa vegn la matta, che vegn per cheu survir,
 tier ella er secatta satgei per divertir ;
 adina mondurada precís sco sia tatta,
 sco quella bein ornada cun fazzolet e schlappa ;
 aunc buc ha barattau il vegl de buna vaglia
 cul niev tup luschardau che va damaun en paglia !
 E sa aunc star a casà, filar il niebel glin ;
 sil pastg la zuola rasa, lenziel schi alv e fin !
 Pistura che pertgira las alvas, crettas tschuttas,
 siu maun ei la planira che tegn ensem en tuttas.
 Vegn sezza er ligiada beinduras en las monas,
 magari lu vilada fa seviladas stodas ;
 Ferm carga per totona la tschutta per la launa
 e ligia sì en mona ne fultscha en bigiauna ;
 ne sa'i bein esser auter? *in num va ô sin mona*
e nuorsa tuna l'auter, miez sétga, miez melona⁷ !
 Uss puspei la larma ! Has ti in jev sco cor ?
 Sas buc che mia arma sto esser igl humor ?
 Lai ual, pulita matta, ti has ge aunc in num
 e quel schi dultsch rebatta, ch'el port'a ti in um !
Survetscheglias—matta e rucca—Nossadunna —
 daveras ina schlatta, che noblamein resuna.
 Veseis co bi sesarva puspei la sulegliada,
 in artg els églis compara cun sia colurada.
 Neu pia tscheu, Sennora, e conta la canzun
 cun tia vusch sonora, udir lai vierv grischun !
 Ge, fai nus tant da car e fai la raquintada,
 co ti en nies bazar vegnid' eis installada.
 „Sche ei sto esser pia, vi jeu bugen tschenttar
 en tuns de harmonia miu pauper raquintar.
 Ei fuv'a Nazarèth — verdus affons durai
 cul car Nièssengerèt von cas' ein fitschentai ;
 termagl fan cun carpélla, ch'ei mettan en rudials,
 e lu fan ord arschélla puspei verdus utschals ;
 lu vegnan tuts neutier, clamond en buna fei :
 „Ti, Jesus, fai sco jér, fai els sgular puspei !“

⁷ Achillea millefolium, L., Schafgarbe.

Ma il divin affon repet'oz buc miracla ;
 „jeu vom — di igl affon — cun mumma oz sî Nacla.“
 Cun ella vul purtar bufatg vischî cun latg ;
 stovend mument spitgar, davent' in auter fatg.
 Pign David de Judith, pign tgau cun grond capréci,
 dat spèrt cun in stèrp trit el latg, en siu uréci ;
 vesend turnar Maria, el fui culs auters mats,
 ma viu la furberia ha Judith — ei dat baz !
 Vulend, cul stèrp puccont il David uss cresmar,
 ses églis va spalancond, il stèrp sto admirar :
 La torta, nera macla, en alv ei convertida,
 o mira, la miracla — schî biala flur naschida !
 „Va David, di Judith, e porta questa flur
 de grazia e vertit a Jesus, noss' amur !
 Raquenta tut il fatg e roga per perdun !
 A Jesus dai nies latg, nus vein mo in tschadun.“
 Il David bein suonda ; el porta senza plogn
 la flur e la vivonda a siu divin compogn.
 El di : „Amitg, perduna — prend, Jesus, quest tschupî !
 E lu tier Nossadunna : „Jeu fetschel buca plî.“
 Pign Jesus dat il maun e di : „Ei perdunau !“
 La flur sco in bimaun a David ha turnau.
 „Prend ella, dî Maria, la flur ha uss bien catsch,
 plont' ella encatâa, en obedeivel tratsch ;
 er l'autra cultivescha, la sontga flur el cor,
 miu fegl tei benedescha, mai strida plî siu cor !“
 Finida la canzun, curdada ei rugada
 giu sil carpun grischun, da steila ch'ei bugnada,
 el di — furschond la fatscha — leu penda in larmin,
 siu cor ei buc da glatscha, schäge in harlechin —
 „Vus veis, nevé, udiu, co quella sa cantar ;
 cun quei sei buc finiu, aunc bia sa ella far.
 Achilles, il herox, in dî ha discuvrétg,
 tras ella far en tocs, maguol pil meglier étg ;
 cun quel ha'l medegau la plaga a Telephos,
 quei seigi daventau sill' insla de Keos.
 Da lu vegn applicada, ligiada sil blessau,
 perquei vegn er numnada l'Achilla, flur-schuldau ;
 la sia ambulanza cursar lai vi e neu,

prepar'en sia stanza ses buns receipts tut tgeu ;
 inventa fisicats, ch'han tempra contractiva
 ed auters preparats cun forza extractiva.
 Receipts aunc auters fa, tegn quels plitost zuppa,
 la mia dunna sa, ma era tegn tschelau ;
 savens va er a bratsch cun misterless' Camilla,
 quei dat ensemens tatsch cun gust e friéd Sibilla !
 Ha ina pintga sora, schäge daditg er matta,
 battiada en la Flora cul num latin Moscata⁸ ;
 nus en romontsch schein *Iva*, daditg sî d'alp ei ida,
 po maina star en stiva, savens cun sontga Brida ;
 beinduras secarmala a val cun il nuorsê,
 ei lu la principala, cu Svizzer fa siu thê. —
 In' autra hospitanta tier nus ei regulara,
 tras fama intressanta e tras vertit ei cara.
 Essend flur labiala, sa era buca quèscher,
 bein tuna la faviala en tiara de siu nèscher.
 Antonius, il miédi, d'Augustus creditaus,
 ha ella mess en criédi, ad ella dau applaus.
 En villa giu a Tus-chel, la stad schi beinvegnida,
 hä'l secret entir opus-chel sur sia favorida ;
 dacheu enqual dariva siu num Betonia⁹,
 ch'ei franc in toc umbriva dil num Antonia ;
 sulet co la presilba ei id' enpau en tocs,
 surschein sco tentativa de légn als filologs.
 Auters van en Spagna, emprestan dals Vettons
 quei che en Campagna savein anflar biaronz.
 A Roma en cuïda fuva ge Betonia,
 sco sch'ella fuss naschida Augusta ed Antonia ;
 sin ella sco sin tempel de sontgadat arcana,
 de bien scadin exempl, mirava la Romana ;
 lev' ella dar in laud, schi aults sco dom Colonia,
 schev' ella senza fraud : „Ti eis sur la Betonia !“
 Carschida ei la fama, ei sontga daventada,
 savens compar'en drama sco diaula renomada ;
 cavorgia en cavrida saveva bandischar
 malsogna tarladida, che vul il spért trublar ;

⁸ Achillea moscata, Iva.

⁹ Betonica vulgaris, L., Betonie, Antoniuskraut.

saveva returnar la forza a vesida,
 saveva medegar il tissi de mordida ;
 sche ella en tschinclava la siarp en il risdiv,
 la siarp lu semazzava egl agien siu igniv.
 De sia vertit odur ei mai svanida pli,
 aunc oz ei en vigur sin insla dil miezdî ;
 sei buc in laud şovran : „Venda pur’la tonica,
 — proverbi italian — e compra la betonica.“
 Plitost less dir aschia : Spus’ ella reclamein,
 vivî en harmonia, prus — e fideivlamein.
 Ti sas lu sèz dumbrar vertits, las veras sias ;
 buc veglies sefurar, sper rosas dat ei spinas.
 Pil cass che fuss stagn nauscha, jeu sai in bien recept :
 ell’en ureglia stauscha, cu leu ei nausch concert ;
 manegiel il concert che suna en urèglias,
 cu quel ti audas cert, schege has buc marvèglias !
 Da féss cu tun’il schumber dadens egl arsenal,
 cu tut el tgau vul rumper dal mal, il viv, mortal ;
 cu’i tucca en Polonia da stuorn cun gits battagls :
 Lu cloma spèrt la Tonia, che scatscha tuts zambagls ;
 en ti’ ureglia fûtscher sa ella bien confiert,
 in latg en quella mûlscher, che stezz’il fiug matgiert. —
 — Fagei bun’ attenziun — uss vegn la sia sora ;
 ha era distincziun el circhel della Flora ⁹.
 Tut sembel ei vestgida, ell’ei humiliteivla,
 ma tiel altar ei ida, schizun ei meriteivla.
 Savens ei il modest il plî merets d’honur,
 entras siu num honest adina stat en flur.
 Vegrî, ils numbs udî, ch’orneschian nossa flur
 sil frunt sco bî tschupî, sil pèz sco cruschs d’honur.
 Per Athen, l’antica, survienta fuva de Deus,
 teneva tenor la rubrica solemn il *scepter de Zeus* ;
 a Roma el tempel serenda, mo ella astgava spurlar
 sco *sontga jarva d’unfrenda* la puorla giu dagl altar ;
 astgava sco sogn aspergil springer il saung dell’ unfrenda
 cun plaids empristai da Virgil sur savas-palast e de tenda.
 Da Plinius vegn salidada cun viarv’ arcan’ e sontga,
 savens vegn mo numnada la flur, la *jarva sontga* ;

⁹ Verbena offic., L., Eisenkraut, Altarblume, jarva sontga.

cu Roma lev' deputar solemn ils ses consuls,
 stuev' els igl altar ornar cun quellas sontgas flurs ;
 per els quei sogn ornament ch'els vevan giu dagl altar,
 fuv'il sogn'girament, ch'a patria stuevan prestar ;
 sco mîra solemna, ge unica ad els uss mava tier
 salit della Republica, havend els *barba-fjér* ;
 cu els lu returnavan, havend terraui discordia,
 la „Sontga“ celebravan sco *mumma* de concordia.
 Adual sco ils Romans sut steilas dil miezdî,
 aschî han ils Germans *la sontga* el tschupî.
 Enzenna de ventira seposta sur la sava,
 ella ge pertgira il tempel e la casa ;
 plontada en igl èr, s'engraunan grev las spîgias
 che pagan al perdèr tschiendubel las fadîgias ;
 cu ella visitava il létg della malsogna,
 lu quella spèrt sbrigava suls pass della montogna ;
 sche in affon magliava „sontg'jarva“ sco in bov,
 probabel daventava in tgau de filosof.
 Saveis vus far smarvègl, che nus vein tonta fama,
 vend nus in tal battègl adina en nies drama !
 Aunc oz siu tschèp natal terlischa tras la porta,
 el fil tradizional „la Sontga“ ei mai mortâ ;
 siu num sogn resuna sin levzas dell'uratta,
 audas quella suna, ti pintga, giuvna matta ?
 La nossa, cara Rezia, corazza de granit,
 ha er mussan fermèzia sil camp della vertit ;
 il Capricorn cull' Evla battiu ha sillâ mort,
 ha aunc en stgira nebla spindrau la buna sort ;
 ina *mar ramura, romana e germana*,
 la Rezia — ei *pescadura* e resta suverana.
 Il maun della Druida tremblond lu cavigliava
 la jarva benedida el matg e suspirava :
 „O seies pia miédi e port'a tut's confiért !
 All'olma in remiédi che veta dat al miért ;
 in étg sin cor plagau, che ha finiu uiara ;
 il meglier ha gidau adina freida tiara.“
 Spiraus in milliari, la mumma cristiana
 cavegl'en siu rosari la Sontga anciana ;
 ma uss ei consecrada a mumma, la divina,

che ei vegnid' alzada celestial' regina ;
 da Nossadunna d'Uost vegn l'jarva elegida,
 stend sigl altar a suost, cun grazia benedida,
 pertgei la sontga jarva perdegia, animada,
 cun affonila viarva valsêñ della levada ;
 ir stovein en fossa, la flur sto er murir,
 in dî vegn nossa ossa ord fossa refluir ;
 in um ed ina femna han domignau la fossa,
 scadin che cun els semna, vegn mèder da lur possa ;
 el vegn victorisar e celebrar levada,
 el vegn lu raccoltar celesta suleglada. —

— Ma uss la matta sezza aunc deigi producir
 in Solo cun finezza ; sî, sî, selai udir !
 Udir, co la legenda ha schau tei battegiar
 e lu durond merenda cun forza aunc cresmar.

„Ge, oz ei aunc scuius — saveies, mes signurs —
 eis el, ch'ei buc vegnius padrin de mias flurs !

El veva fatg la barba, bugen fuss staus padrin !
 L'honur mo véss sesarva ad in ch'ei harlechin !“

„Udîs, co gnanc il Batten pudiû ha giu lavar
 ils tîssis che tschallattan en quei schi nausch englar !

Ma ussa vinavon, fai buc pli ditg spitgar !

Ei meglier ir cantond, ch'ensemene dispitar.“

„Josef, il sogn scrinari, lavur'en clavaziel,
 scalprond'in tgau-gliemarî ord in maltschec tigliel ;

el taglia lu consolas, tut ferm e bufatgèt,
 purtar ston quellas solas in niev e bî lautgèt ;

alzaus sur il portal, aisettas sculturadas

compognan tschabergal, che leischna en sdrimadas.

Igl ei lautgèt grischun, quei di la siarp cun crèsta,
 che stat en siu mischun e maina vegn ord sièsta.

„O bab, astg' jeu clamar — divin affon damonda —
 la mumma, per mirar la nova sutga gronda ?“

„En in mument, affon ; vi metter aunc startguira ;
 termagl ti sas denton far leu cun la plitguira.“

Uss clom'i ô sin scala : „Lautgèt ei uss finius !

cont bî ! o mumma cara, cu vegn el benedius ?“

La sera il bambin trafica cun fil-fiér ;

sa tgei affon divin vul far cun quei fil-fiér ?

Prend mira, quel sturtèglia precis en treis anialas
e lu bufatg cavèglia al bab sur grischas nialas ;
dat lu sil frunt al bab in bëtsch e d'ir festgîna
— manutt'a mumma dat — cun aungels viers la tgina.

Denton fuv' daventada miracla graziosa :

Rudiala-fiér midada en viv tschupî de spusa ;
midaus ei dir rudî el pli viv-vèrd ed alv,
en in divin tschupî — tgi metta quel en salv?

El vegn da Nossadunna plontaus sil niev lautgèt,
memoria cara, buna de siu car aungelèt.

Da leu ei seartaus sil grond lautget de Flora,
el ei seconservaus e morts eis el mai ora.

Ed uss saveis l'historia, capîs co'gl ei iu tier,
ch'ins di sco per memoria a mi la *jarva-fiér*."

Ge, nus vein udiu, ti eis in clar scalin,
il lép ti has unschiu, el va sco in mulin.

Uss spèrt aunc tiel *bagat*; el nescha barba-buc ;
cu'l ei tras il bigiat, davent'el barba — luf¹⁰.

Stûrnègia culs affons, lai beiber il siu latg ;
cu'l tschontscha cun ils gronds, par'el in meister fatg ;
ei ge „maguol d'aveina“, siu plaid ha senn e coc,
la sia barba speila, cu'l ha sègau in toc ;
da miezdî adina el lai lu tut per bién,
ei staunghels e cupida e ceda alla sién ;

el fa lu aunc rischun, di „buna notg“ als ses ;
„John, go to bed at noon“, rispunda igl Ingles.

El ha denton motiv, ch'el va schi baul a létg,
ei ge in tgiét nativ, marvègl el leva fétg.

Allas *duas* a strada, senza destadader,
selava en rugada adina nies tgau-pader ;
perquei din tschels ad el : *Stella matutina* !

ma el di si per el : Quei ei a mi tuttina !

savend el buc latin, el smina in' avîra,
trai quella el mulin de sia cara sira. —

Ed ussa, mes signurs, jeu vai vus presentau
il chor de mias flurs, sco jeu vai el ranschau.

Bugen vess aunc mussau a vus la *ura nova* ;

¹⁰ Tragopogon pratensis, L., Wiesenbocksbart, Hafermark, Milchner, Morgenstern ...

pusseivel buc ei stau, ei vul aunc liung' emprova.
 L'ura provedida, zun biala invenziun,
 po dar che vegn finida sin l'autr' exposiziun.
 L'ura ei pendida en stiva della Flora,
 ma vegn aunc buc capida da nus perderts tscheu ora.
 Las fluras fan las uras dall' *ina* allas dudisch,
 ge, ventgaquater uras — sas léger en quei cudisch?
 La sér'e notg entira certinas ston vegliar,
 exact scadina mira de l'ura sia far.
In' aulza ge la crèsta ditg avon far dîs,
 ed ina pér sedèsta la *sera allas sis*¹¹ ;
in' arva ses barcuns las *endisch* della notg,
 lai ver en ses tizuns regina della notg¹¹ ;
 mo tard po era rir la *nèg-la della séra*¹¹,
 la Lena po flurir la notg mo, sch'ell' ei nera¹¹.
 Las vulan obedir, las vulan meritar,
 quel che ves'el stgir, vegn ellas er pagar.
 Sche pia ha la Flora siu agien chronometer,
 ma l'aura er explora entras siu barometer.
 Tras quel ge regulescha il quors de sia ura,
 ils svaris ulivescha cun applicar censura.
 Ell'ha fundau staziuns, ha leu ses meteorologs,
 mesira las pressiuns entras buns fisiologs.
 Sil crést Cardun dil Tschîchel, en val de Beglgaglîna¹¹,
 si Vètscha, si Cûrnîchel, lavura cun rutina¹¹.
 Mardîs, sch'els sminan plévia, els siaran ils barcuns ;
 sch'els arvan tals la gévia, aspects ein bials e buns ;
 en Flora dat ei tals che han mulau il grugn,
 aparti personals, striuns fatgs sî cun pugn.
 Ei dat de quels ch'ein cots, schege san buc cantar,
 strusch ei igl jer sper oz, sche vulan ei levar.
 Surtut ils Canastrêts fétg baul lur sien han cotg,
 ein ils emprems allèrts, ual suenter mesanotg.
 Aschia ein disai, ma forsa er daventa
 essend els destinai de far per tuts polenta ;
 els han ge canastrêts, savens van a marcau,

¹¹ Geranium triste; Cactus, Fackeldistel; Silene noctiflora; Lychnis, Melandrium vespertinum, Abend-Lichtnelke; Carlina vulg., Schweinedistel; Stellaria media, Hühnerdarm; Lotus corniculatus; Convolvulus arvensis, vetscha.

ein marcadonts malèts, mo mai han cuglienau.
 Pli tard, cu han finiu 'gl uffeci en cuschina,
 serasan sil lattiu e lain schigiar la frina ;
 els rasan lur carpun, valî bi mèllen, griés,
 fan lu il lazarus e lain scaldar il diés.
 Bugen tier els a vitg er vegnan cert vischins,
 quels uss sco plidatig traffican sco nanins.
 Durond ch'ils canastrèts en siemi dultsch cupidan,
 tgei fan nos umenèts? *Discus* — vischala svidan ;
 sur nas e sur cavels bufatg surô caminan,
 dormir perquei san tschels, dil mal gnanc miula sminan.
 Nanins ein laghigiai surtut sin mèl e frina,
 perquei émblidan mai sitgèt e cazettina.
 La buna, melna frina, ch'ei drovan per far tuortas,
 els derschan cun furtina en lur caultschas quortas ;
 il mèl, il bien els mulschan fétg stédi en sadlutta
 è tut ensemens fultschan spèrt giu davos la lucca !
 Aschia a dogana, sche duess haver marvèglias,
 rispondan cun schicana e métschan per las strèglias ;
 senza marcadada anètga fan scomparsa,
 tschels ein daditg a strada, il lur dormir fuv' farsa.
 La Flora, mumma buna, ha er affons schi buns,
 nus dattan lur fortuna, il latg, il mèl sco duns.
 Cun nus ein emigrat dagl jert dil paradis
 ed ein cun nus restai buns aungels dil parvis.
 De sontga pasch la palma els tegnan ge adina,
 mantegnan er la calma, sch'ei dat surnotg purgina.
 Els drezzan lur egliada adina viers la glisch
 e van en sulegliada tessend la lur cadisch ;
 la sera inclinai enviers la glisch stizzonta,
 marvègl puspei manai tier biala glisch levonta.
 Aschia van urond e din il lur rosari,
 lur cor va meditond e pleins vegn igl aquâri ;
 compognan cun lur fatschas la biala glisch ruclonta,
 fan innocentas catschas sin mumma terlischonta ;
 cun églis de bia colurs salidan els la mumma,
 la mumma dellas flurs, de tuttas glischs la summa.
 En pietus consôrci, sil bi altar floral,

entras sogn sacerdôci sesaulz' entscheins regal :

*Al retg dil mund fluriu, al retg dil ver Salèm,
al retg dil tschiel steliu, al retg il plî suprem.*

VI.

Vegnî, vegnî a Schiras,
per rosas paradisas . . .

„Vegnî, visitaturs, de noss' exposiziun,
dei er a mias flurs la vossa attenziun !
La Flora de bia tiaras ord siu intschéss schî vast
termetta zonas biaras tier mei cun lur contrast.
Montognas aggressivas presentan las polaras,
miezdî cun sias rivas furnescha las solaras ;
collinas e planiras, forèstas cavistradas,
vallatschas, inslas, rivas tier mei ein desbarcadas ;
enquala emblidau ha bein il secret de patria,
hai tuttas creditau affons de nossa patria ;
ne tgî pudess quei far, cu Matg ei en calondas,
las caras mulestar cun far da tup damondas !
E lu — tgî less pomai capir ils tonts lungatgs
che vegnan favellai da Flora, da ses Matgs ?
Tier mei han exponiu lur modas nazionalas,
exact han mantenui las fuormas lur nadalas.
En verd hian ei tessiu, per ellas ei quei lèscha,
il funz de lur vestgiu, il verd ad ellas dèschâ ;
ma cu solegl recloma puspei il temps festiv,
destond cun sia flomma ardur dil temps estiv ;
arvend il grond portal avon natira libra,
spirond sco spérta vital atras scadina fibra :
Lu tuttas van cusend cun fil de fina seida,
cun riéd van surcusend lur biala, verda teila ;
scadina ha siu plan, scadina sa siu art ;
colurs schî finas han ! Da quellas mai han scart.
Colurs han mias flurs las bialas siat digl artg,
ma denter lur colûrs siatonta han aunc lartg ;
cun talas vul scadina haver lu surcusiu
cun manutta spèrta, fina siu bî festiv vestgiu
e mai jeu' vess udiu che' vessan sco vitgîra
pagar satgei stoviu per tonta lur titgîra !

Entras bien sortilégi diala Flora gauda
 en tut in previlégi, e quel ad ella auda.
 Fundau ha ina scola en mes regress florals,
 fatg quella metropola, dau num ch'ei immortals.
 Tras uorden, bien accord a tuts dat bien exemplé,
 ad ault va siu record, sco sur la cas' il tempel ;
 la nobla demanonza, che cheu vegn demussada,
 dat clara declaronza, cont seigi educada ;
 ge, scola de vertit dat ella en miu jért,
 fa seif de margarit enquenter il desiért ;
 la Flora ei ge stada egl jért original,
 buc ella ei curdada entras il pum fatal ;
 vesend ruclar las larmas, las bunas penitentas,
 che prendan giu las armas a gréttas tutpussentas,
 fideivla survienta vul esser als curdai,
 vul parter crusch e stenta culs paupers bandischai ;
 spindrau ha 'gl ideal ord paradis sfundrau,
 zuppa el cor floral, siu égl ha revelau.
 Per reparar 'gl entiért, naschius da égl sfarfatg,
 stat ella en siu jért, lavura vid siu fatg ;
 encunter il desiért, che fa murir vertit,
 cfaud' ella bein siu jért cun seif de margarit ;
 siu margarit glischont ha num — sas co? — *lavur*,
 lavur che va luvrond per Diu e si' amur ;
 cun quella discuviéra il niev, ver paradis,
 el qual negin pli miéra — o Flora dil parvis !
 Ed uss, amitgs de Flora, gudî il dultsch confiért,
 il tgiétschen dell' aurora, che leva en miu jért !
 Mirei en buna posa, co neschan las aururs,
 mirei la biala *rosa*, regina dellas flurs ;
 vestgida ei cun gloria, tgiembla cun favurs,
 schi lunsch sco la memoria po tonscher sin ses turs.
 Essend solegl aunc giuvens e strusch ord sia crosa,
 daventa el in Rubens, malegia biala rosa ;
 cu Flora terlischava emprema en rugada,
 per feglia desiderava la rosa carezada ;
 la mumma selegrava, cu feglia ei naschida,
 la rosa salidava sco feglia premnaschida.
 La tgina della rosa, saveis nu' ell' ei stada ?

Sche ti eis buc da prosa, ei leva la lignada.
 Daveras, 'gl ei buc prosa, udend nus igl avis :
 La patria della rosa ei staus il paradis ;
 naschida innocenza, spusada cun bellèzia,
 ei era tierparenza cun regina la Carèzia.
 perquei sco penitenta banduna bî asil,
 cun spinas, innocenta, va ella egl exil ;
 cu Kain dat sia frida cun maun schi execrabel,
 vegn rosa tut cotschnida dal saung dil pauper Abel ;
 per vindicar la bara ded el, il prim dils morts,
 va sco missionara el mund en dua tschien sorts.
 La Persia inundescha cun mellis, mellis soras
 e quella occupescha sco „tiara dellas rosas“ ;
 en purpur sevistgeschan leu spundas e planiras,
 las rosas leu fundeschan *marcau rosal de Schiras*.
 Ils Schiits sco ils Sunnits, adina en carplinas,
 sas cu ein units quels portamesaglinas ?
 Cu'ls vesan rosas alvas, mintgin ei lu poët ;
 lain nescher quellas alvas sin fatscha dil profèt.
 Athen, la gronda sabia, buc meins ha dau honur
 che il profèt d'Arabia a nossa cara flur ;
 quella ell' unfreva unfrenda sils altars,
 cun rosa er cungeva ses usits populars ;
 cu patria vul dar sco muymma bêtsch matern,
 vulend il fegl undrar cun laud suprem, supern,
 undrar il fegl victur, il herox, il liun
 che tuorna triumfatur cun glorijs spadun :
 Lu *rosas* ston vegnir ad el per gratular,
 en rosas sto flurir siu frunt, siu tron, siu carr.
 Da spusa sto la rosa spuentar dalunsch la fossa,
 sin fossa sto la rosa destar la sezza ossa ;
 sto dar al giuven frunt in tschercal de sabientscha,
 fundar lai nova punt massiva cun prudentscha.
 E Roma, cu pertava tschupî cun flur honesta,
 cu ella aunc undrava endretg la buna Vesta,
 la Vesta, sontga flomma, che astga mai stizzar,
 stovend la sia flomma la veta figurar,
 la veta ch'ei curdada dal tschiel calonda-Marza,
 che maina vegn tagliada da Atropos, la parza :

Lu per reverir patruna dil vestibel
 astgava mai murir burniu el sogn turribel,
 ge, lu Roma fua sezza la Vestala,
 cun égl e cor de tuba, azura, alva ala ;
 la rosa regalava mo lu al valerus,
 sche quel vertit spusava sco in fideivel spus ;
 plitost satrada viva lev' ella lu veginir,
 che schar veginir a riva honur che fa bargir.
 Pli tard cu Rom'ei ida a scola tier Silenus,
 vegin rosa entardida, vendida vegin a Venus ;
 en bassa servitut sco sclava sto survir,
 ma ella fa in vut e sper'en siu bargir,
 ge, spera sin spindrader, invoca la regina
 ch'ei mumma dil Salvador tras grazia divina ;
 adina vul flurir, purtar vul sias spinas,
 vul sigl altar murir de „*rosa senza spinas*“.
 Finalmein exaudida, el Batten vegin lavada,
 la rosa benedida vegin flur privilegiada ;
 ell' astga uss drizzar ses pass el sanctuari,
 vestgir il sogn altar, figura dil Calvari ;
 sco viv hidrant sgarguglia ord cristian aquâri,
 ord mellis égls germuglia misterius rosâri ;
 per tun de Gabriel ha ella buna vusch,
 dil sogn Emanuel va ambratschond la crusch ;
 perquei la rosa vegin lu sezza sco beada,
 pussonza ge obtegn ch'a sontgas mo vegin dada.
 A Cesarea stava heroxa cristiana,
 il pretur smanatschava cun spada diocletiana ;
 ma ella curaschus : „Va, mund, cun tiu delîri !
 Per Christus, il miu spus, bugen vom el martîri ;
 unviern a Cesarea aunc storscha ils palmès,
leusî sei primavéra, flureschan ils rosès.“
 „Sche bien — termett'a mi — cheu cloma Theophil —
 duas rosas sco tschupî, de tiu parvìs sigil !“
 „Quei vi jeu empermetter — respunda Dorothea —
 ge, jeu vegin termetter ! Addio Cesarea !“
 E strusch tras fil de spada liberada ei olmetta
 de Sontga scavazada, ch'arriva la staffetta ;
 in nunci primavaun ord las celestas zonas

ed el tegn entamaun *canastrèt* cun *rosas*.
 „Cheu has, o Theophil, las rosas empermessas ;
 Durthè tegn ual siu til sin talas flurs princessas.“
 La rosa pi’ei senda dal tschiel a Cesarea,
 aschia la legenda de sontga Dorothea. —
 Ma er regina Bètha a Wartburg, il castî,
 saveis tgei buna pètta che ell’ha fatg in dî?
 Zuppond en siu scusal la generus’ almosna,
 prinz Vic; il conjugal, mirar vul pintga frosla !
 Prend mira — el scuviéra el bien scusal las *rosas* ;
 da lu adin’a fiéra va Lisabeth cun *rosas*.
 Las rosas cun cotschnurs malegian la carezia,
 in sogn burniu de flurs, de carezia in’altezia.
 La rosa, la beada, laventa er cardientscha,
 perquei vegn imitada, ell’ anfla suatientscha.
 Igl art che aulza travas, che gezza ils arviults,
 che sgola cun fialas sco schamna de aviuls :
 el tschënta la *rosetta* sco égl sin la fatschada,
 cun ella, la steiletta, fa biala serenada ;
 e dal zenit de stivas, dal schiember tabligiadas,
 tras tschentanès stremblidas da fermas camigiadas,
 cun fatscha giuvenila, cun levza aschi crètta,
 egliada affonila giu mira la *rosetta* ;
 perquei da vegl ins scheva, cu dir ins senza prosa
 satgei discus vuleva : Jeu diel quei „sub rosa“.
 Perquei la rosa stat schi bein sur il portal,
 sil qual daveras stat sigil sacramental.
 La rosa inflommada per patria d’amur
 ha era tratg la spada beinduras cun valur,
 ge, ell’ei sgulada cun alas dé bandiéras,
 suondada dagl’ egliada de roschas guerriéras ;
Jork alvas schav’ sgolar, *Lancaster* las *cotschnidas*,
 la pasch po *lu* sefar, *cu rosas* ein *unidas*.¹
 Cu’l corsican liun dat rosa a regina
 sco cruna de cartun, sco spiglia senza frina :
 Germania lu sedèsta, attacca il liun,
 a quel la dira crèsta sfrachegia cun spadun ;

¹ Krieg der Weißen und Roten Rose (1399—1486).

aschî ei vindicada Luisa, la regina,
 aschia pertgirada la rosa da purgina.
 Ma plî savens la rosa en teigia tegn la spada,
 ge, crètta ei la rosa, cun spinas mo armada ;
 las spinas van clamond : Nus essan buca nauschas,
 tiu maun gnanc mein furond, sche nus cun quel buc stauschas ;
 nus lein mo pertgirar la rosa, nossa matta,
 sco guardias circumdar la sia nobla schlatta ;
 il viérm daven dal cor cun forza nus tenin,
 il mal dei star dador, ad el nus mai cedin.
 Capîs uss il mistéri dil til festiv de rosas ?
 O sogn, sublim mistéri — *regina dellas rosas !*
 in attestat d'honur che s'aulza el zenit,
 tschupî per la valur unida cun vertit.
 Tgei vul significar la *rosa d'aur papala* ?
 Tier *prencîs* terlischar vertit dei *preciala*. —
 Ed uss aunc in' egliada en la stizun de rauba,
 sco quell'ei cavigliada da rosa tut sco s'auda.
 Sacû ha frequentau lecziuns d'academia,
 havend lu doctorau, ei id'a casa sia ;
 sin via aczionara fundescha farmacîa,
 daventa millionara, scheghe fa carischîa ;
 siu jéli e siu mèl venda cun premura,
 pagar lai mintga stèl, che vegn en la clausura ;
 ei era conditora, ils megliers preparats
 fa ella ord la frosla, ein cars, ma delicats ;
 sur tuttas la selvatga ei miedia renomada,
 gest pertgei retratga, vegnid'ei premiada ;
 daveras buca loscha, sco quella de tschien-fegls,
 la simpladat mai noscha, offendâ mai ils églis.
 Selvatga inagada aunc veva flurs neginas,
 saveis cu la rosada ei dada sillâs spinas ?
 La mumma dil Salvador ha giu tschentau plumatsch
 sin il lautget furader, che vegn numnaus spinatsch ;
 enina ei quel staus sil Horeb, in spinatsch
 cun rosas envidaus, pil Segner pign — plumatsch.
 Sco flommas dil Sogn Spért, sco liaungas envidadas
 splenduran en lur jért las soras purpuradas ;
 otras ein vegnidas sblihidias tras la peina,

sur ellas ein scurridas las larmas de Madleina ;
 perquei han er salvau las spinas sco enzènna
 d'in cor mortificau, che stat davos clasènna ;
 enquala ei simbolica, purtond *plumatch-Niessegner*
 e va sco la Verónica la via de Niessegner.

La rosa religiusa ha era bien humor,
 sa esser seriusa e legra fetg da cor ;
 mirei tschen, tgei treifégl, tgei legra compagnâa,
 daveras en lur égl laghegia furberîa².

La Bîna e la Sîna, che ein celebritats,
 disquoran cun la Vîna bugen sur novitats.

La Vîna, lur cusrina, han mess sco actuara
 ed ellas fan mintgina savens la commissara ;
 la Vîna complimentan pervia de siu num,
 savens la Vina tentan pervia de siu um ;
 essend inpau nudada cun remarcabels tachels,
 vegn Vîna molestada da tschellas cun orachels.

„Manegias buc, ti Sîna, ch'ei seigi tachels-vin ?“

„Segir, co fuss la Vîna schiglioc la rosa-vin !“

„Tgî sa, pertgei tier Vîna quels tacs pon mai svanir ?“

„Vegnî ein da ruina, perquei fan plaun ded ir !“

„Sa, mai-qual savun ins stuess cheu applicar ?“

„Jeu tratgel, el Grischun, in tal fuss strusch d'anflar !“

Ma era nossa Vîna ha buc cusiu il lép,
 a tschellas cazettina surzinna sî cun gép.

„Vegnî, jeu vi vies lutsch bugnar en miu bien vin ;
 spitgei, hai sal-camutsch, spitgei hai jarva-zinn !

La vera explicada de vos profunds orachels
 ei ch'essas, o bargada, scûidas sin mes tachels ;
 quels ein per vus in légn ; darivan, ge, d'in vin,
 d'in vin che madirs vegn mo sin terren divin ;
 capîs, vus gleut de prosa, mes tacs ein grond mistéri ;
 saveies, jeu sun la rosa, la *rosa* dil *martéri* ;

Guots saung dil sez Salvador sin mei ein daguttai,
 aschia dal Salvador mes tacs ein consecrai.

Percunter, sas ti, Bîna, tgî ha engiu storschiu
 scadina tia spina, has fors' aunc mai udiu ?

Il *Nausch* lev' cavalcar en tschiel sin tiu spinatsch,

² Zwerp-Hunds-Marterrose.

ma Dieus ha fatg ruclar engiu il schlamperatsch ;
 curdond han sias gréflas storschiu engiu las spinas,
 ha piars inpau las gnéffas, *perquei* has barbas finas !“
 La Bîna tut cotschnida vul ira per siu fatg,
 ma Vîna sin la spina uss derscha mèl e latg ;
 il bien humor ei vin e vegn sco sulegliada,
 savens vegn tras quei vin uiara quietada ;
 las rosas ein perina e beiban in bien thè ;
 solemu di uss la Vîna : „Oz essan Comitè ;
 oz lein nus returnar sil fatg che vus saveis,
 inpau secussigliar ensemens tuttas treis ;
 jeu hai sco actuara reviult nos protocols,
 la fiasta jubilara sto prèst alzar ses sgols ;
 en auters reginavels fatgs pigns ins celebrescha,
 el seludar capavels, tudî ins jubilescha ;
 nies factum jubilar ha fundament festiv,
 duvein el celebrar cun sentiment festiv ;
 spel dom de Hildesheim flureschan bials rosès,
 vischins de Hildesheim dapî diesch tschentanès ;
 han viu aunc ir el dom Ludvic il Pietus,
 fatg guardia' von il dom, fideivels, valerus.
 Rosè de Hildesheim, ti nies Methusalem !
 Lein ir a Hildesheim, en nies Jerusalem !
 Per fiasta jubilara stuvein s'organisar,
 idea preliminara a vus vi rapportar.

Scadina nossa secziun procura nova bandiéra
 e lai el til d'uniu singular la biala bandiéra ;
 ti Bîna, ch'eis tectonica, surprendas il pâvigion,
 ti Sîna, ch'eis eufonica, vegns cun merlôtschofon ;
 e jeu, perinagada, surprendel plaid festiv ;
 la fiasta celebrada vegn lu el temps estiv ;
 sin lu dei mintga rom flurir pil Jubilaeum
 ed alla fin el dom cantein nus in Te-Deum.“
